

Jaakko Johannes Leppänen
Ympäristötutkija, Filosofian tohtori
Ympäristömuutoksen tutkimusryhmä (ECRU)
Ekosysteemit ja ympäristö -tutkimusohjelma
Bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta
Helsingin Yliopisto

Asiantuntijalausunto

Eduskunnan talousvaliokunnalle
TaV@eduskunta.fi
3.12.2019

ASIA:

KAA 7/2019 vp Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi
<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/KAA+7/2019>

Kiitän mahdollisuudesta tulla kulluiksi asiassa.

Yleistä

Kaivoslain muuttamisen kansalaisaloitteen tarkoituksena on parantaa kaivosten yhteiskunnallista legimiteettiä, suojella ympäristöä ja varmistaa haittojen ehkäisy myös konkurssitilanteessa. Näiden päämäärien saavuttamiseksi lakialoite mm. sisältää maininnat kunnan ja maanomistajan hyväksynnästä kaivoshankkeelle, kaivosjätteiden ja sivutuotteiden tiukemmista ehdoista sekä toimijalta perittävistä louhintakorvauksista, mineraaliverosta sekä konkurssi- ja ympäristövahinkojen rahaston perustamisesta.

Ympäristönsuojeluun liittyvät asiat sisältyvät lähtökohtaisesti muihin säädöksiin (esim. kaivannaisjäteasetus), joita aloitteessa myös esitetään muutettaviksi.

Kaivosten vesistövaikutuksista lyhyesti

Rikkaiden esiintymien hupeneminen pakottaa ja/tai raaka-aineiden hintojen nousu mahdollistaa heikkolaatuisten esiintymien hyödyntämisen. Tämä todennäköisesti merkitsee suurempia kaivoksia ja sen myötä kasvavia jätevesien ja kiinteiden jätteiden määriä. Suurten kaivosten jätevesikuormitus (vaikka jätevedet olisivat laimeita) voi merkittävästi muuttaa vastaanottavia ekosysteemeitä. Kiinteiden jätteiden muodostama ympäristöhaitta (esim. hapan kaivosvaluma) voi olla äärimmäisen pitkäaikainen ongelma.

Aloitteen sisällöt eivät nykyisellään ole riittävät vesiympäristön suojelemiseksi. Tähän lausuntoon on lisätty kommentteja ja ehdotuksia asiantilan parantamiseksi.

46 § Malminetsintäluvan ja kulanhuuhdontaluvan myöntämisen esteet

11) alueelle, jossa suojeltavien lajien elinkelpoisuudella aiheutuisi haittaa

Kommentti: Tulisiko toimijan ennen malminetsinnän tai kulanhuuhdonnan aloittamista tutkituttaa ne alueet, (suojehtujen lajien esiintymisen varalta) joihin toiminta vaikuttaa?

Täytyy huomioda, että pienimuotoisen malminetsinnän ympäristövaikutukset ovat (ajallisesti ja alueellisesti) todennäköisesti selvästi vähäisempiä kuin täysmittaisen kaivostoiminnan ympäristövaikutukset. Näin ollen suojehtavien lajien esiintyminen tulee tutkia täysmittaisen kaivostoiminnan vaikutusalueelta jo malminetsintäluvaan liittyvässä selvityksessä tai vaihtoehtoisesti laajempi selvitys tulee teettää sen jälkeen, kun todetaan että täysmittaiselle kaivostoiminnalle on riittävät perusteet. Tämä laajempi selvitys tulisi kuitenkin teettää ennen kuin varsinainen kaivostoiminta alkaa.

Tieto suojehtavien lajien esiintymisestä on puutteellista. Siksi se, millä laajuudella uhanalaisia lajeja tulisi vaikutusalueella kartoittaa, tulisi päättää asiantuntija-arvion perusteella eikä pelkästään nykyiseen levinneisyystietoon perustuen.

Kaivannaisjäteasetus 190/2013

Lisäys asetuksen pykälään 8 §

Kommentti: Mainittujen aineiden lisääminen haitallisten aineiden listalle ja ympäristönormien määrittäminen on perusteltua. Esimerkiksi suolaantumisen on tunnistettu erääksi makeiden vesien varoja eniten uhaavaksi tekijäksi¹ ja kaivostoiminnan jätevedet ovat monissa tapauksissa suolaisia.

Ehdotus: Kaivostoimija tulisi velvoittaa seuraamaan jäteveden toksisuutta

Perustelu: Vain hyvin harvoin jätevedet sisältävät vain yhden potentiaalisesti haitallisen komponentin ja useimmiten haittavaikutus syntyy useiden eri aineiden yhteisvaikutuksen seurauksena². Tästä johtuen, luontoon päästettävää jätevettä tulisi testata säännöllisesti esimerkiksi vesipuitedirektiivissä mainituin toksisuuskokein sen selvittämiseksi, onko varsinainen jätevesi myrkyllistä vesieliöille. Kanadan kaivoslainsäädäntö sisältää kyseisen vaateen³. Standarditesteihin perustuva jätevesien testaaminen toisi yhden komponentin lisää myös valtakunnalliseen kaivosten jätevesien laadun seurantaan.

Kommentti: Valtioneuvoston asetus 1022/2006 ei sisällä liitettä 6. Todennäköisesti aloitteessa tarkoitetaan jotakin muuta liitettä (mahdollisesti: Liite 1 taulukko C2 ja D).

Kommentti: Ympäristönsuojelulain 50 § 2 momentissa säädetään puolustusvoimia ja rajavartiolaitosta koskevista poikkeuksista. Todennäköisesti aloitteessa tarkoitetaan jotakin muuta ympäristönsuojelulain kohtaa (mahdollisesti: Ympäristönsuojelulaki 5 § 2 momentti).

Lopuksi

Vesiympäristön suojelemisen kannalta aloite ei tässä muodossaan ole valmis.

- Suojeltujen lajien turvaaminen (tehtävien selvityksien laajuus ja ajankohta) tulisi ilmaista selvästi.
- Kaivannaisjäteasetukseen tulisi lisätä velvollisuus testata jäteveden haitallisuutta ekotoksikologisin testein.
- Aloitteen viittaukset muihin säädöksiin on tarkastettava. Nykymuodossaan siihen näyttää sisältyvän virheitä.

Helsingissä 2.12.2019

Jaakko J Leppänen

jaakko.leppanen@helsinki.fi

¹<http://doi.org/10.1098/rstb.2018.0002> ²https://ec.europa.eu/environment/chemicals/effects/pdf/report_mixture_toxicity.pdf

³<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/sor-2002-222/FullText.html>